

Любов БЕВЗЕНКО

СОЦІАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНЦІВ ТА МІСЦЕ ОСВІТИ В СИСТЕМІ РЕСУРСІВ ЇЇНЬОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

© Бевзенко Л. Д., 2011

Ключові слова: соціальний інтерес, соціальний успіх, людський капітал, соціальний капітал, культурний капітал, особистісний капітал, економічний капітал.

багатьох публічних дискусіях, присвячених питанням освіти й культури, аргументом найчастіше є посилання на ситуацію в країнах Заходу. Західні моделі освіти, культурні

й правові норми постають як певний регулятивний взірць, еталон. Дедалі активніше створюються різні, зорієнтовані на Захід, реформаторські програми. Західний спосіб життя як найбажаніший наші громадяни обирають під час соціологічних опитувань.

Але, як відомо, мета – це лише орієнтир, декларація. Головне ж завдання тих, хто проголошує такі цілі, – забезпечити механізми їх досягнення, знайти відповідні управлінські важелі. Ази будь-якого управління ґрунтуються на такому понятті, як зворотний зв'язок, що означає вміння тих, хто ухвалює рішення, відслідковувати результат цих рішень. Немає сумніву в тому, що освіта – це один із найважливіших соціальних інститутів, функціональність або дисфункціональність якого є доленосними для всього суспільства. І тут емпіричні соціологічні дослідження можуть стати інструментом зворотного зв'язку. Отож одним із важливих дослідницьких завдань соціологічного характеру назвемо з'ясування соціальної затребуваності освіти, а серед найбільш красномовних показників тут може бути показник цінності освіти для наших громадян.

Немає сумніву в тому, що освіта – це один із найважливіших соціальних інститутів, функціональність або дисфункціональність якого є доленосними для всього суспільства. І тут емпіричні соціологічні дослідження можуть стати інструментом зворотного зв'язку. Отож одним із важливих дослідницьких завдань соціологічного характеру назвемо з'ясування соціальної затребуваності освіти, а серед найбільш красномовних показників тут може бути показник цінності освіти для наших громадян.

Гадаємо, що пропонувані нижче результати можуть стати певним індикатором того, *яке місце в ціннісній шкалі українців посідає освіта.*

Методологічне рішення такого завдання ми обрали не просте. Останнім часом стало зрозуміло, що в перехідних суспільствах дослідження цінностей методом прямих запитань демонструє свою явну неадекватність, адже декларовані цінності суттєво відрізняються від тих, що керують реальними соціальними практиками, спрямованими на реалізацію актуальних інтересів людини [1]. Саме *поняття інтересу* буде для нас ключовим і дасть змогу визначити ті ціннісні пріоритети, які скеровують наших громадян у реальному житті, та місце освіти в цій системі цінностей.

Почнемо з уточнення того розуміння інтересу, яким ми будемо надалі оперувати, та як бачимо зв'язок цього поняття з *поняттям цінності*. Й хоча у повсякденні ми чуємо і вживаємо це слово досить часто й нібито добре розуміємо його зміст, однак його понятійне тлумачення, придатне для наукового використання, не однозначне. У своєму смислому наповненні поняття інтересу тісно переплітається з такими поняттями, як *мотивація, потреби, цінності*. Напевно, їх і не слід різко розділяти, погодившись із тим, що всі вони різнобічно допомагають понятійно охопити ті явища, які виникають у процесі прагнення людини задовольнити свої потреби. Цінності задають певний рельєф на просторі потреб, виділяючи більш-менш вагомі, мотивація наповнює енергією прагнення до задоволення цих, уже ранжованих, потреб, а інтерес уже спрямовує енергію на певні об'єкти, покликані служити меті задоволення потреб. Інакше кажучи, інтереси спрямовують мотиваційну енергію у певні практики. Саме завдяки інтересу ми не тільки прагнемо до певної мети (задоволення потреб), але й відшукуємо оптимальну в даному контексті (природному, соціальному, культурному) траєкторію досягнення цієї мети, ресурси для її реалізації. Цікаво, що самі ресурси на певно-

му етапі теж можна розглядати як інтерес, спрямований на подальше збільшення ресурсів, необхідних для задоволення потреб, і, відповідно, на зменшення антиресурсів – того, що перешкоджає реалізації кінцевої мети. Таким чином сформовані комплекси ресурсів і вказують у непрямий, проєктивний спосіб на актуально практиковані цінності.

У даному разі в полі нашого зору перебуватимуть *соціальні інтереси громадян*, які природно пов'язані із *соціальними потребами*. Ми не зачіпатимемо таких тонких складових цієї групи потреб, як потреба в любові, приналежності, розумінні, захищеності, хоча, скажімо, А. Маслоу вважав, що незадоволеність саме цих потреб веде до невротизації [3]. З різних причин, радше макросоціального й макрокультурного характеру, у групі соціальних потреб найбільш актуальною для наших громадян стала потреба досягнення соціального визнання, яка виявляється у прагненні соціального успіху, підвищенні свого соціального статусу. Причому, помилкою було б стверджувати, що така спрямованість притаманна лише тим громадянам, які вирвалися із системи обмежень на шляху кар'єрного зростання, що їх створювали культурні й соціальні умови радянського періоду. Навпаки – посилення прагнення соціального успіху є культурною нормою, усталеною за західними соціальними і культурними зразками як певними еталонами і регулятивами.

Для нас ключовими питаннями є: *які ресурси реалізації такого соціального інтересу; які досягнення високого соціального становища найбільш дійові в нашій країні, на думку українських громадян*. Причому, враховуючи сказане вище про західні еталони, цікаво з'ясувати, наскільки цей комплекс засобів відрізняється від тих, що використовують із цією ж метою в країнах Заходу. Безумовно, йдеться не про реальний стан справ у західних країнах, а про те, як його бачать наші громадяни. Саме останнє для нас є найцікавішим, оскільки в такий спосіб ми можемо довідатися, якою мірою наша реальність відрізняється від того уявного

еталону, регулятивного взірця, до якого ми нібито прагнемо.

Щоб побудувати *дослідницький інструментарій*, потрібно було знайти такий концептуальний контур, який дав би можливість вдало операционалізувати поняття системи ресурсів досягнення успіху і отримати системний набір таких ресурсів. Найбільш плідною теоретичною платформою для цього, на наш погляд, є запропонована французьким соціологом Пьером Бурдьє ідея різних видів капіталів, за допомогою яких люди реалізують свої інтереси [3]. Слідом за Бурдьє маємо змогу говорити про цілу низку капіталів, якими ми в дійсності володіємо, – *економічний* (гроші, матеріальні цінності, цінні папери і т. ін.), *соціальний* (друзі, знайомі, родичі, усі ті, хто довіряє нам і кому довіряємо ми, на чию допомогу й підтримку можемо розраховувати), *людський* (краса, здоров'я, таланти), *особистісний* (надбані й розвинені особистісні риси, які вписуються в широку шкалу із суперечливими полярними осями: чесність–брехливість, наполегливість–поступливість, гнучкість–твердість, доброта–егоїстичність, ризикованість–обережність, комунікабельність–замкненість, здатність до лідерства–схильність бути веденим тощо), *символічний* (звання, ступені, нагороди, символи, пов'язані з нашим стилем життя, і т. ін.), *культурний* (освіта, знання іноземних мов, знання культурних норм і вміння дотримуватися їх – те, що можна назвати культурною чутливістю або культурною адекватністю). Усі ці капітали ми можемо взаємообмінювати один на одного, а також примножувати одні за рахунок інших. Зрозуміло, що до соціального успіху в різних ситуаціях веде володіння різними видами капіталу: приміром, щоб стати міс Всесвіт, слід мати чималий людський капітал у вигляді гарної зовнішності; а щоб бути успішним у спорті, теж потрібно мати дані від природи. Хоча й цього замало – часто необхідний ще й економічний капітал «у вигляді» заможних батьків, здатних оплачувати дитині тренування, що ведуть до майбутніх спортивних успіхів, і соціальний – у вигляді любові й турботи тих же батьків, учителів, тренерів,

прихильників. Інакше кажучи, за просування соціальними сходами ми мусимо розплачуватися різними капіталами зі згаданого переліку. Втім у різних соціокультурних ситуаціях затребуваними й ходовими виявляються зовсім різні види капіталів. З'ясувати, які з них притаманні нам, а які – західному світу (з погляду наших громадян) – і є нашим завданням.

Для розв'язання завдання ми побудували індикатори, що відповідають різним капіталам. Вони склали варіанти можливих відповідей на запитання до наших респондентів, яке звучало так: **«Що з переліченого нижче, на Вашу думку, є найважливішим для досягнення людиною високого соціального становища в нашій країні та в країнах Заходу?»** Запропоновані варіанти відповідей (їх наведено у *таблицях 1, 2*) формулювалися з метою включити в цей список складові різних капіталів. Таблиці дають уявлення про те, що ж наші респонденти вважають найвагомим для досягнення соціального успіху в Україні, а що, відповідно, в реаліях західного світу.

Як бачимо, тоді як на Заході «високий інтелект, здібності» та «гарна освіта» посідають перше та друге місця, у нас цим ресурсам відведено, відповідно, п'яте та восьме місця.

Спробуємо проаналізувати ці результати докладніше. Наведені дані дають можливість виокремити *три групи ресурсів*:

- ресурси, які порівняно більш вагомі в нашій країні;
- ресурси, які порівняно більш вагомі в країнах Заходу;
- ресурси, які приблизно однаково дійові як в Україні, так і на Заході.

Розглянемо ці три категорії ресурсів докладніше. Для наочності ми виписали їх в окремих *таблицях 3 – 5*.

Ресурси, які порівняно більш значущі в нашій країні. У *табл. 3* ці ресурси подано в порядку зменшення їх значущості. У двох колонках наведені номери позицій, під якими вони розташовані у загальному переліку ресурсів – з одного боку, у нашій країні, а з іншого – у країнах Заходу.

У категорії ресурсів, які порівняно більш значущі в нашій країні, лідує ресурс

Таблиці 1, 2

Рівень значущості ресурсів досягнення соціального успіху у нашій країні

№ п/п	Варіант відповіді	%% відповідей
1	Впливові родичі	51,1
2	Походження з родини з високим соціальним становищем	37,9
3	Заможні батьки	36,5
4	Уміння іноді обходити закон	33,1
5	Високий інтелект, здібності	30,3
6	Гарне здоров'я	27,6
7	Впливові друзі	27,0
8	Гарна освіта	25,8
9	Готовність ризикувати	18,6
10	Уміння розпоряджатися грошима	14,4
11	Знання іноземних мов	12,8
12	Уміння переконувати, красномовність	12,3
13	Егоїзм, індивідуалізм	12,0
14	Приваблива зовнішність	11,1
15	Чесність, принциповість	11,0
16	Готовність допомагати людям	10,2
17	Політична обізнаність	7,0
18	Прагнення і уміння робити людям добро	6,1
19	Вихованість, гарні манери	4,8
20	Важко відповісти	7,7

Рівень значущості ресурсів досягнення соціального успіху у країнах Заходу

№ п/п	Варіант відповіді	%% відповідей
1	Високий інтелект, здібності	56,1
2	Гарна освіта	49,0
3	Походження з родини з високим соціальним становищем	24,2
4	Уміння розпоряджатися грошима	23,7
5	Гарне здоров'я	23,0
6	Знання іноземних мов	22,6
7	Готовність ризикувати	18,3
8	Чесність, принциповість	18,3
9	Заможні батьки	15,5
10	Уміння переконувати, красномовність	13,7
11	Впливові родичі	12,8
12	Вихованість, гарні манери	11,2
13	Політична обізнаність	9,9
14	Приваблива зовнішність	9,7
15	Готовність допомагати людям	8,1
16	Впливові друзі	7,3
17	Егоїзм, індивідуалізм	6,1
18	Уміння іноді обходити закон	5,3
19	Прагнення і уміння робити людям добро	5,2
20	Важко відповісти	15,0

«впливові родичі». Він є найважливішим серед найбільш діючих ресурсів як у цій групі, так і у нашій країні. За його важливість висловилися 51,1 % респондентів. При цьому лише 12,8 % вважають його ефективним на Заході. Має сенс розглянути ще один ресурс із цієї категорії: «наявність впливових друзів», що в табл. 3 посідає четверте місце, а в загальному переліку по нашій країні (табл. 1) – сьоме. Ми поставили їх поряд, тому що ці ресурси близькі за своєю природою й можуть бути віднесені до соціального капіталу. За цими сухими цифрами ховається весь той непереборний неопотизм в Україні, що часто переростає у корупцію, про які так багато говориться як про явища, що потребують негайного викоринення, але які, як

Таблиця 3

Ресурси, які порівняно більш значущі в нашій країні

Варіант відповіді	Загальна позиція	
	Для нашої країни	Для країн Заходу
Впливові родичі	1	11
Заможні батьки	3	9
Уміння іноді обходити закон	4	18
Впливові друзі	7	16
Егоїзм, індивідуалізм	13	17

видно із цього опитування, тісно вплетені в реальні практики успіху. Задля досягнення соціального успіху наша людина насамперед шукатиме родичів, друзів з високим соціальним статусом і які можуть сприяти їй у цьому просуванні.

Дуже цікавою має вигляд ситуація з варіантом відповіді «вміння іноді обходити закон». Хоча за абсолютним значенням у даному списку він стоїть на третьому місці, за своїм відносним (порівняно з країнами Заходу) значенням цей ресурс значно випереджає всі інші. Йдеться про наступне: Третина респондентів (33,1 %) назвали цей ресурс для нашої країни, і це в 6 (шість!) разів перевершує його значущість у західних країнах (5,3 %). Його четвертій позиції по нашій країні відповідає вісімнадцята (передостання) позиція в переліку ефективних ресурсів для західних країн (табл. 1, 2). У термінах капіталів це вміння обходити закон радше слід визначити як *особистісне*: з таким умінням не народжуються, воно з'являється в процесі соціалізації й формування основних особистісних настанов. Цей результат потребує окремої уваги освітян, бо і школа, і вищі є основними осередками соціалізації нашої молоді. Можна констатувати: це та складова особистісного капіталу, яка в нас виглядає як один з найбільш дійових засобів реалізації власних соціальних інтересів. Перекладаючи це мовою повсякденних практик, можна сказати – чесність, моральність як основа таких практик виглядають мало ефективними. Тому люди як норму сприймають необхідність давати хабара, ухилятися від податків. Опитування вказує на системність проблеми.

Далі в переліку табл. 3 такий ресурс, як «заможні батьки» можна вважати як *соціальним*, так і *економічним* капіталом. За абсолютним значенням – 36,5 % – він на другому місці. Це означає, що родина як така в нас виглядає потужним капіталом, що характерно радше для традиційної культури, аніж для культури модерного типу. Слід зазначити, що відносно значення цього ресурсу не таке високе, як у попередніх. Заможні батьки, на думку респондентів, і на Заході

можуть ефективно сприяти просуванню соціальними сходами (15,5 % відповідей). Але в Україні батьківський матеріальний достаток все-таки виглядає удвічі більш дійовим.

Друга група ресурсів – це ті, які порівняно більш значущі в країнах Заходу (табл. 4).

Таблиця 4

Ресурси, які порівняно більш значущі в країнах Заходу

Варіант відповіді	Загальна позиція	
	Для нашої країни	Для країн Заходу
Високий інтелект, здібності	5	1
Гарна освіта	8	2
Уміння розпоряджатися грошми	10	4
Знання іноземних мов	11	6
Чесність, принциповість	15	8
Вихованість, гарні манери	19	12

На першому місці за абсолютним значенням тут «високий інтелект і здібності». Значущість цього ресурсу в західних країнах респондентам бачиться майже удвічі більшою тих, що належать до наших реалій (56,1 % проти 30,3 %). Це те, що належить до *людського капіталу*. Хоча як ресурс соціального успіху інтелект і здібності можуть виступати в тому разі, якщо до їхнього розвитку долучається ще й *особистісний* капітал у вигляді наполегливості, старання їх розвинути. Але в кожному разі – це капітали, пов'язані із самою людиною, а не з її соціальними зв'язками.

«Гарна освіта» – капітал, який стоїть на другому місці в ряду ресурсів, що переважають у західних країнах. І його значущість там також удвічі перевищує ті можливості, які має цей ресурс у нас: 49 % респондентів вважають гарну освіту вагомим для досягнення високого соціального становища в країнах Заходу у нашій країні тільки 25,8 % опитуваних, називають її важливою для досягнення тієї ж мети. Гарну освіту можна

вважати ресурсом з розряду *культурного* капіталу, із цього самого ряду й «знання іноземних мов», яке бачиться нашим респондентам теж удвічі менш важливим у нас, аніж у країнах Заходу.

Позиція «вміння розпоряджатися грошми» також належить до *культурного* капіталу. Значущість цього ресурсу для західних країн відзначили 23,7 % респондентів, а для нашої країни – лише 14,4 %. На перший погляд, це досить несподівано. Здавалося б, досягти високого соціального становища в період первинного утвердження капіталістичних відносин неможливо без уміння поводитися із грошми. Адже в капіталістичній економіці їх порівнюють із кровоносною системою. Але, напевно, той формат становлення капіталізму, який бачимо в нашій економіці на даний момент, ще не дуже потребує такої економічної і фінансової грамотності, і відповідний досвід наших людей відбивається в наведених відповідях. Цікаво, що це – на тлі досить популярної економічної освіти. Є про що замислитися.

Цікаві ще два варіанти відповідей щодо двох ресурсів з *табл. 4*. Відносна відмінність їхньої значущості на Заході й у нас наводить на певні роздуми.

Перший – це «вихованість, гарні манери», що, безумовно, теж належить до *культурного* капіталу. Судячи з відповідей, значущість цього ресурсу неочікувано мала. Його важливість у нас відзначили лише 4,8 % респондентів, а на Заході майже в 2,5 раза більше – 11,1 %. У ситуації, коли в нас одним з основних ресурсів є «вміння обходити закон» останнє виглядає цілком зрозумілим.

Цікаво, що такий *особистісний* ресурс як «чесність і принциповість» нашим респондентам не видається надто значущим як для країн Заходу, так і для нашої. Його потужність у реаліях західного світу оцінили в 18,3 %, а в нас – лише 11 %. У такий же спосіб наші респонденти зазначили один «тонкий момент» – різницю між чесністю й умінням обходити закони. Західна людина є законослухняною, але чесність як осо-

бистісна чеснота й там заважає соціальному успіху. Щодо можливості зневажити її в ситуації, коли не йдеться про порушення закону, свого часу вказував Р. Мергтон, розмірковуючи про сутність соціальної аномії [4]. Усі провідні західні технології, що зараз активно перекочують до нас і пов'язані з маніпуляцією людською свідомістю як на теренах економічних, політичних відносин, так і аж до відносин сімейних, – практики саме із цього розряду. Маніпуляція не є порушенням закону, хоча йде всупереч підзвітним лише собі вимогам совісті.

І, нарешті, **ресурси, які приблизно однаково значущі для нас, і для країн Заходу**. У *табл. 5* ці ресурси подано в порядку збільшення різниці в значущості, хоча вона скрізь невисока. Ця група ресурсів заслуговує на увагу ще й з тих міркувань, що тут ми нібито не дуже відрізняємося від західних еталонів.

Таблиця 5

Ресурси, які однаково значущі і в нашій країні, й у країнах Заходу

Варіант відповіді	Загальна позиція	
	Для нашої країни	Для країн Заходу
Приваблива зовнішність	14	14
Гарне здоров'я	6	5
Готовність допомагати людям	16	15
Походження з родини з високим соціальним становищем	2	3
Прагнення й уміння робити людям добро	18	19
Готовність ризикувати	9	7
Уміння переконувати, красномовність	12	10
Політична грамотність	17	13

Хоча метою виокремлення цієї категорії ресурсів було з'ясувати, в чому саме респонденти вбачають подібність ситуації в нас і на Заході, будемо аналізувати, враховуючи абсолютну потужність ресурсу, що відбилася в позиції у загальному переліку.

І тут цікаво почати з такого ресурсу, як

«походження з родини з високим соціальним становищем». Висновок про те, що родина є потужним ресурсом досягнення високого соціального становища в нашій країні, ми зробили, ще аналізуючи першу категорію ресурсів (згадаємо значущість впливових батьків, заможних батьків). На користь цього свідчить і вибір «походження з родини з високим соціальним становищем» – друге місце в загальному переліку й 37,9% відповідей по нашій країні. На тлі третього місця в загальному переліку для країн Заходу (24,2%) це порівняно невелика відмінність у значущості – лише в півтора рази на нашу користь. Звернемо увагу на один смисловий нюанс, який міститься в такій відповіді. Зміст відповідей про значущість таких ресурсів, як впливова родина, друзі, вміння обходити закон досить однозначний і в моральному плані викликає радше негативну реакцію. Про варіант відповіді «походження з родини з високим соціальним становищем» цього сказати не можна. Така родина може належати й до культурної або наукової еліти, що дає сприятливі стартові позиції в розумінні середовища соціалізації й виховання. Тим самим вона сприяє нарощуванню людського, культурного й особистісного капіталу, які надалі сприятимуть соціальному успіхові. Інший бік цієї неоднозначності – можливий зв'язок високого становища з багатством, впливовістю, що повертає нас до соціально-го капіталу.

Майже однаковою і для нас, і для країн Заходу (при цьому досить високою) виглядає потужність такого ресурсу, як «готовність іти на ризик» (18,6% і 18,3%). Трохи суттєвіша відмінність у значущості такого ресурсу, як «гарне здоров'я». Наші респонденти справедливо вважають, що в нас цей ресурс навіть потрібніший для досягнення успіху (27,6%), аніж у західних країнах (23,0%). Ці два ресурси, ймовірно, належать до людського капіталу, хоча й із певними застереженнями, оскільки і ризикованість, і здоров'я багато в чому пов'язані з рисами характеру, але, водночас, і з вихованням, що означає: тут починають працювати й особистісний, і соціальний капітали.

Невелика, у межах статистичної похибки, відмінність між ресурсною потужністю в нас і на Заході таких складових особистісного капіталу, як «готовність допомагати людям» (10,2% і 8,1%) і «вміння переконувати, красномовність» (12,3% і 13,7%). При цьому за абсолютної значущості ці чесноти не видаються нашим респондентам важливими для успішного життя і в наших, і в західних реаліях, що видно з табл. 5.

Однаково мало дієвим ресурсом є «прагнення й уміння робити людям добро» (6,1% і 5,2%). У нас, коли на високі соціальні позиції нерідко можна потрапити лише через порушення закону, прагнення робити добро, природно, має вигляд малопродуктивної соціальної практики. Але при цьому, на думку наших респондентів, доброта не надто притаманна й тим, хто досягає соціальних висот у західному світі. Швидше за все, той інтегральний образ західного світу, який формується у наших людей завдяки різним джерелам, насправді не дає змоги думати, що й там, щиро прагнучи робити добро, можна сподіватися на швидке просування соціальною драбиною.

Варто замислитись, чому так мало запитуваною і у нас, і в країнах Заходу видається респондентам «політична грамотність». Дивно, але цей ресурс виявився ледве чи не найменш потужним із цієї групи (7% для країн Заходу і 9,9% у нас). Щодо країн Заходу, то це можна пояснити тим, що політика не настільки сильно впливає на життя їхніх громадян, і соціальний успіх, зазвичай, мало пов'язаний із політикою, окрім, хіба що, ситуацій, коли йдеться про власне політичну кар'єру. А от наші реалії нібито свідчили про інше: залежно від політичних вітрів можна було як легко піднятися нагору, так і легко все втратити. Схоже, що ця ситуація не асоціюється в наших громадян з поняттям «політична грамотність», а перекривається якимось іншим ресурсом, скажімо, – впливовою родиною або друзями.

Висновки. Ресурси, які наші громадяни вважають найбільш дієвими для реалізації соціальних інтересів (визначених як со-

ціальний успіх і високе соціальне становище), суттєво відрізняються від тих, що, на погляд респондентів, важливі для цієї мети в реаліях модернізованого західного світу. В Україні до таких ресурсів зараховують, насамперед, наявність впливових родичів, уміння іноді обходити закон, походження з родини з високим соціальним становищем, а також високий матеріальний статок батьків. На цьому тлі малопереконливими у вітчизняних реаліях виглядають такі важливі (за оцінками респондентів) для країн Заходу ресурси, як високий інтелект і здібності, гарна освіта, знання іноземних мов, вишукані манери. Приблизно одна-

ковими за своїми можливостями і в нас, і на Заході бачать українці такі ресурси, як уміння ризикувати і міцне здоров'я.

Наведені результати, на наш погляд, можуть бути індикатором певного системного стану нашого суспільства і свідчать про реальний вектор спрямованості багатьох соціальних практик. Адже, прагнучи успіху, людина змушена шукати не якісь ідеальні засоби його досягнення, а ті реальні ресурси, які працюють у конкретних соціокультурних умовах. І, як бачимо, освіта, на жаль, посідає не надто високу позицію, що є певним викликом, зокрема, й для філософії нашої освіти.

Література

1. **Бевзенко Л.** Життєвий успіх, цінності, стилі життя / Л. Бевзенко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2007. – №4. – С. 132 – 151.
2. **Бурдьє П.** Форми капітала / П. Бурдьє // Экономическая социология. – Т. 6. – № 3. – 2005. – С. 60–74.
3. **Маслоу А.** Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб.: Евразия, Пер. А. М. Татлыбаевой. – 1999.
4. **Мертон Р.** Социальная структура и аномия / Р. Мертон // СОЦИС. –1992. – №№ 3 – 6.

Резюме

• *Статтю присвячено порівняльному аналізу ресурсів, які, з погляду громадян України, сприяють досягненню високого соціального становища й соціального успіху, з одного боку, у нашій країні, а з іншого – у країнах Заходу. Особливу увагу приділено таким ресурсам, як освіта, інтелект та здібності, знання іноземних мов. Аналіз ведеться на підставі даних всеукраїнського соціологічного дослідження. Дослідницький інструментарій побудований з опорою на ідеї П. Бурдьє, що стосуються множинності капіталів, обмінюваних людиною на соціальний статус і успіх.*

• *Статья посвящена сравнительному анализу ресурсов, которые, с точки зрения граждан Украины, способствуют достижению высокого социального положения и социального успеха, с одной стороны, в нашей стране, а с другой – в странах Запада. Особое внимание уделено месту таких ресурсов, как образование, интеллект и способности, знание иностранных языков. Анализ ведется на основании данных всеукраинского социологического исследования. Исследовательский инструментальный построен с опорой на идеи П. Бурдьё, касающиеся множественности капиталов, обмениваемых человеком на социальный статус и успех.*

• *This article is devoted to comparative analysis of resources, in terms of citizens of Ukraine, contributing to a high social status and social success, on the one hand, in our country, on the other - in the West. Particular attention is paid to the place of such resources as education, intelligence and ability, knowledge of foreign languages. The analysis is based on Ukrainian sociological research data. Research tools built with support for the idea of P. Bourdieu, concerning the multiplicity of capital, exchangeable men on social status and success.*